YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

11 päivänä kesäkuuta 2009 *

Asiassa C-561/07,

jossa on kyse EY 226 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 18.12.2007,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Enegren ja L. Pignataro, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Italian tasavalta, asiamiehenään R. Adam, avustajanaan avvocato dello Stato W. Ferrante, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit J.-C. Bonichot, J. Makarczyk, L. Bay Larsen (esittelevä tuomari) ja C. Toader,

julkisasiamies: J. Mazák,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 22.1.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio vaatii kanteellaan yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka yritys- tai liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 12.3.2001 annetun neuvoston direktiivin 2001/23/EY (EYVL L 82, s. 16) mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa 29.12.1990 annetun lain nro 428 (GURI nro 10, Supplemento ordinario, 12.1.1991; jäljempänä laki nro 428/1990) 47 §:n 5 ja 6 momentin säännökset 12.8.1977 annetun lain nro 675 (GURI nro 243, 7.9.1977; jäljempänä laki nro 675/1977) 2 §:n 5 momentin c kohdassa tarkoitetun ”kriisitilan” osalta sillä tavalla, ettei sellaisia

oikeuksia, jotka työntekijöille annetaan direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklassa, taata sellaisen yrityksen luovutuksen yhteydessä, jonka on todettu olevan kriisitilassa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeus

2 Direktiivin 2001/23 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Ne luovuttajan oikeudet ja velvoitteet, jotka johtuvat luovutuksen tapahtuessa voimassa olleesta työsopimuksesta tai työsuhteesta, siirtyvät tällaisen luovutuksen seurauksena luovutuksensaajalle.

Jäsenvaltiot voivat säätää, että luovuttaja ja luovutuksensaaja ovat luovutuspäivän jälkeen yhdessä vastuussa luovutuspäivänä voimassa olleesta työsopimuksesta tai työsuhteesta johtuvista velvoitteista, jotka ovat syntyneet ennen luovutuspäivää.

2. Jäsenvaltiot voivat toteuttaa aiheellisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että luovuttaja ilmoittaa luovutuksensaajalle kaikki oikeudet ja velvoitteet, jotka luovutuksensaajalle luovutetaan tämän artiklan mukaisesti, jos kyseiset oikeudet ja velvoitteet ovat tai niiden olisi pitänyt olla luovuttajan tiedossa luovutuksen ajankohtana. – –

3. Luovutuksen jälkeen luovutuksensaajan on noudatettava työehtosopimuksen määräyksiä ja ehtoja sellaisina kuin luovuttaja niitä noudattaa kyseisen työehtosopimuksen mukaisesti, kunnes työehtosopimus kumotaan tai sen voimassaolo päättyy taikka uusi työehtosopimus tulee voimaan tai sitä aletaan soveltaa.

Jäsenvaltiot voivat asettaa työehtojen noudattamiselle määräajan, jonka on kuitenkin oltava vähintään yksi vuosi.

4. a) Jolleivät jäsenvaltiot toisin säädä, 1 ja 3 kohta eivät koske työntekijöiden oikeuksia jäsenvaltion lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuulumattomiin, yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisiin vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-etuuksiin.

b) Vaikka jäsenvaltiot eivät säätäisi a alakohdan mukaisesti, että 1 ja 3 kohtaa sovelletaan kyseisiin oikeuksiin, jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet työntekijöiden ja sellaisten henkilöiden etujen turvaamiseksi, jotka eivät enää työskentele luovuttajan liikkeessä luovutuksen tapahtuessa, siltä osin kuin on kyse heidän välittömistä tai tulevista oikeuksistaan tämän kohdan a alakohdassa tarkoitettujen lisäeläkejärjestelmien mukaisiin vanhuus- ja perhe-etuuksiin.”

3 Direktiivin 2001/23 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Yrityksen tai liikkeen taikka yritys- tai liiketoiminnan osan luovutus ei sellaisenaan ole peruste, jota luovuttaja tai luovutuksensaaja voi käyttää irtisanomiseen. Tämä säännös ei estä irtisanomisia työvoiman muutoksiin johtavista taloudellisista, teknisistä tai organisatorisista syistä.

_ _”

4 Direktiivin 2001/23 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jolleivät jäsenvaltiot toisin säädä, 3 ja 4 artiklaa ei sovelleta sellaisen yrityksen, liikkeen taikka yritys- tai liiketoiminnan osan luovutukseen, jossa on aloitettu luovuttajaa koskeva konkurssimenettely tai muu samankaltainen maksukyvyttömyysmenettely luovuttajan varojen selvittämiseksi, ja sitä toteutetaan toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa (joka voi olla toimivaltaisen viranomaisen valtuuttama maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjä).

2. Kun 3 ja 4 artiklaa sovelletaan luovutukseen silloin, kun on aloitettu luovuttajaa koskeva maksukyvyttömyysmenettely (riippumatta siitä, onko kyseinen menettely aloitettu luovuttajan varojen selvittämiseksi), ja edellyttäen, että menettely toteutetaan toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa (viranomainen voi olla kansallisessa lainsäädännössä määritetty maksukyvyttömyysmenettelyn selvittäjä), jäsenvaltio voi säätää, että:

a) siitä riippumatta, mitä 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, työsopimuksesta tai työsuhteesta johtuvat ja ennen luovutusta tai maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista erääntyvät luovuttajan velvoitteet eivät siirry luovutuksensaajalle edellyttäen, että menettely antaa kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti vähintään työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY [(EYVL L 283, s. 23), sellaisena kuin se on muutettuna asiakirjalla Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1)] mukaisen suojan tapauksissa, joissa tätä direktiiviä sovelletaan

ja/tai vaihtoehtoisesti, että

b) luovutuksensaaja, luovuttaja tai luovuttajan valtaa käyttävä henkilö tai käyttävät henkilöt ja toisaalta työntekijöiden edustajat voivat päättää työntekijöiden työehtojen muuttamisesta työllisyysmahdollisuuksien turvaamiseksi varmistamalla yrityksen, liikkeen tai liiketoiminnan osan toiminnan säilymisen silloin, kun se voimassa olevan lainsäädännön tai käytännön mukaan on mahdollista.

3. Jäsenvaltio voi soveltaa 2 kohdan b alakohtaa luovutuksiin, kun luovuttaja on kansallisessa lainsäädännössä määritellyissä vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa, edellyttäen että toimivaltainen viranomainen on antanut kyseisestä tilasta ilmoituksen ja että sitä on mahdollista oikeudellisesti valvoa, jos kansallisessa lainsäädännössä oli tällaiset säännökset voimassa 17 päivänä heinäkuuta 1998.

– –”

Kansallinen lainsäädäntö

5 Lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään seuraavaa:

”5. Kun luovutetaan sellainen yritys tai yrityksen tuotantoyksikkö, jonka CIPI [teollisuuspolitiikan yhteensovittamisesta huolehtiva ministeriöidenvälinen komitea] on – – 12.8.1977 annetun lain nro 675 2 §:n 5 momentin c kohdan mukaisesti todennut olevan kriisitilassa – – niihin työntekijöihin, jotka siirtyvät uudelle omistajalle, ei sovelleta siviililain 2112 §:ää, paitsi jos sopimuksessa on tältä osin edullisempia

määräyksiä. Sopimuksessa voidaan lisäksi sopia, että luovutus ei koske ylimääräistä henkilöstöä ja että se jää kokonaan tai osaksi luovuttajan palvelukseen.

6. Sellaisilla työntekijöillä, jotka eivät siirry yrityksen uuden omistajan, vuokraajan tai seuraajan palvelukseen, on etusija kaikessa palvelukseenotossa, johon viimeksi mainitut ryhtyvät siirtoa seuraavan vuoden kuluessa tai työehtosopimuksessa määrätyn pitemmän ajanjakson kuluessa. Siviililain 2112 §:ää ei sovelleta näihin etusijasta nauttiviin työntekijöihin silloin, kun yrityksen ostaja, vuokraaja tai seuraaja ottaa heidät palvelukseensa yrityksen luovutuksen jälkeen."

6 Lain nro 675/1977 mukaan toteamus siitä, että yritys on mainitun lain 2 §:n 5 momentin c kohdassa tarkoitetussa kriisitilassa, mahdollistaa sen, että yrityksen työntekijöilleen maksamista palkoista ottaa osaksi tai kokonaan vastattavakseen Cassa integrazione guadagni straordinaria (erityistyöttömyyskassa, jäljempänä CIGS).

7 Siviililain 2112 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 2.2.2001 annetulla asetuksella (decreto legislativo) nro 18 (GURI nro 43, 21.2.2001; jäljempänä siviililaki), säädetään seuraavaa:

"1. Kun yritys luovutetaan, työsuhde jatkuu luovutuksensaajan kanssa ja työntekijä säilyttää kaikki siihen perustuvat oikeutensa.

2. Luovuttaja ja luovutuksensaaja vastaavat yhdessä kaikista saatavista, joita työntekijälle on syntynyt luovutuspäivään mennessä. – –

3. Luovutuksensaajan on sovellettava sellaisissa kansallisissa ja alueellisissa työehtosopimuksissa vahvistettuja taloudellisia ja normatiivisia toimenpiteitä, mukaan lukien yrityksen sopimukset, jotka olivat voimassa luovutuspäivänä, aina näiden sopimusten voimassaolon päättymiseen asti, jos niitä ei korvata muilla luovutuksensaajan yritykseen sovellettavilla työehtosopimuksilla. Korvaava vaikutus toteutuu ainoastaan keskenään samalla tasolla tehtyjen työehtosopimusten välillä.

4. Yrityksen luovutus ei sellaisenaan ole irtisanomisperuste, mikä ei vaikuta työntekijällä olevaan mahdollisuuteen käyttää oikeuttaan päättää työntekonsa yrityksessä irtisanomista koskevien säännösten mukaisesti. – –

– –”

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

8 Komissio kiinnitti 10.4.2006 päivätyssä virallisessa huomautuksessa Italian viranomaisten huomion siihen, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentti saattoivat olla ristiriidassa direktiivin 2001/23 kanssa sillä perusteella, että CIGS:n järjestelmään hyväksytyn yrityksen työntekijät, jotka siirtyvät luovutuksensaajan palvelukseen, eivät saa hyväkseen niitä oikeuksia, jotka heille taataan siviililain 2112 §:ssä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sellaisten takeiden soveltamista, jotka mahdollisesti sisältyvät työmarkkinaosapuolten välillä tehtyyn sopimukseen.

9 Italian tasavalta kiisti 8.8.2006 päivätyllä kirjeellä jättäneensä noudattamatta velvoitteitaan ja väitti, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentti ovat direktiivin 2001/23 mukaisia.

10 Komissio lähetti 23.3.2007 Italian tasavallalle perustellun lausunnon, jossa se ilmoitti katsovansa, ettei kyseinen jäsenvaltio ollut noudattanut direktiivin 2001/23 mukaisia velvoitteitaan, ja kehotti tätä toteuttamaan kyseisen lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa sen vastaanottamisesta. Italian tasavalta vastasi kyseiseen perusteltuun lausuntoon 29.5.2007 päivätyllä kirjeellä ja pääasiallisesti toisti siinä jo aikaisemmin esittämänsä väitteet.

11 Komissio päätti tässä tilanteessa nostaa nyt esillä olevan kanteen.

Kanne

12 Aluksi on täsmennettävä, että komissio väittää kannekirjelmässään, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentti eivät ole direktiivin 2001/23 mukaisia, koska niissä ei taata sitä, että työntekijöihin sovelletaan siviililain 2112 §:ää – jolla direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklassa säädetty suoja pannaan täytäntöön – sellaisen yrityksen luovutuksen yhteydessä, jonka on todettu olevan kriisitilanteessa.

13 Italian tasavallan esitettyä tiettyjä täsmennyksiä ja yhteisöjen tuomioistuimen esitettyä tietyn kysymyksen komissio luopui vastauskirjelmässään ja istunnossa väitteestään, joka koski sitä, etteivät mainitun 47 §:n 5 ja 6 momentti olisi yhteensopivia direktiivin 2001/23 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan ja 2 kohdan kanssa.

Asianosaisten lausumat

14 Komissio väittää, että koska siviililain 2112 §:ää ei sovelleta sellaisten yritysten luovutukseen, joiden on todettu olevan kriisitilassa, luovutettavan yrityksen työntekijät menettävät direktiivin 2001/23 3 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen alakohtaan perustuvat oikeutensa siihen, että heidän aikaisempi työskentelynsä yrityksen palveluksessa, heidän taloudelliset etuutensa ja heidän ammatillista pätevyyttään osoittavat tekijät otetaan huomioon, ja oikeutensa sellaisiin vanhuusetuuksiin, jotka perustuvat lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään. He menettävät komission mukaan myös mainitun direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa taatun oikeuden nauttia vuoden ajan työehtosopimuksissa sovituista työehdoista.

15 Komissio toteaa, ettei direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdassa sallita sitä, ettei kyseisen 3 artiklan 1 ja 3 kohtaa sovelleta lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuulumattomiin vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-etuuksiin, vaan että tällaisessa tapauksessa jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet työntekijöiden etujen suojelemiseksi. Asia ei kuitenkaan ole näin kyseisen Italian lainsäädännön osalta.

16 Lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentti eivät komission mukaan myöskään ole yhteensopivia direktiivin 2001/23 4 artiklan kanssa, koska vaikka viimeksi mainitussa säännöksessä kielletään irtisanominen yksinomaan luovutuksen perusteella, siinä ei estetä irtisanomisia työvoiman muutoksiin johtavista taloudellisista, teknisistä tai organisatorisista syistä. Komissio toteaa näin ollen, että se, että yritys on julistettu kriisitilaan, ei automaattisesti ja järjestelmällisesti merkitse direktiivin 2001/23 4 artiklassa tarkoitettuja työvoiman muutoksia. Yrityksen julistaminen kriisitilaan koskee lisäksi vain luovuttajaa, kun taas direktiivin 2001/23 4 artiklasta johtuvia velvoitteita sovelletaan myös luovutuksensaajaan.

17 Komission mukaan kriisitilassa olevan yrityksen luovuttamista ei voida pitää sellaisen yrityksen luovutuksena, johon kohdistuu maksukyvyttömyysmenettely luovuttajan varojen selvittämiseksi toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa. Viimeksi mainittu

tapaus on kuitenkin ainoa direktiivissä 2001/23 eli sen 5 artiklan 1 kohdassa säädetty tapaus, joka mahdollistaa sen, ettei direktiivin 3 ja 4 artiklaa sovelleta.

18 Direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohtaa ei komission mukaan sitä suuremmallakaan syyllä voida soveltaa kriisitilan toteamista koskevaan menettelyyn, koska yhtäältä kyseisessä säännöksessä todettu lähtökohtainen olettama on direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklan soveltaminen ja koska toisaalta mainittua 5 artiklan 2 kohtaa voidaan soveltaa ainoastaan siinä tapauksessa, että kyse on yrityksen luovuttamisesta maksukyvyttömyysmenettelyn aikana, johon sellaista menettelyä, josta nyt on kyse, ei voida rinnastaa sen perusteella, mitä yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-472/93, Spano ym., 7.12.1995 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-4321).

19 Lisäksi komission mukaan direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohtaa, jossa sallitaan saman 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan soveltaminen silloin, kun kyse on yrityksen luovutuksesta vakavien taloudellisten vaikeuksien tapauksessa, ei myöskään voida soveltaa, koska direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa annetaan ainoastaan jäsenvaltioille mahdollisuus sallia se, että tietyissä olosuhteissa luovuttaja ja työntekijöiden edustajat voivat yhdessä päättää työehtojen muuttamisesta, eikä siis mahdollisteta sitä, että nämä jättävät soveltamatta direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklaa, kuten lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentissa säädetään.

20 Italian tasavalta kiistää väitetyn jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen ja väittää ensinnäkin, että koska direktiivissä 2001/23 säädetään valinnaisesta takeesta, Italian tasavaltaa ei voida arvostella siitä, ettei se sovella siviililain 2112 §:ää. Tilanne on tämä esimerkiksi niiltä osin kuin on kyse yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisista vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-etuuksista, joiden siirtäminen on suljettu pois direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan a alakohdalla, jolleivät jäsenvaltiot toisin säädä.

21 Toiseksi Italian tasavalta väittää, että silloin, kun direktiivissä 2001/23 säädetään sitovista takeista, eli 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ja 3 kohdassa ja

4 artiklassa tarkoitetuista takeista, siinä säädetään myös nimenomaisesti mahdollisuudesta poiketa kyseisistä takeista erityisten olosuhteiden perusteella.

22 Direktiivin 2001/23 4 artiklassa säädetyn takeen osalta Italian tasavalta toteaa, että kriisitilan toteamista koskeva menettely koskee aina sellaisia erityisiä yrityskriisejä, joilla on huomattava sosiaalinen merkitys, kun otetaan huomioon paikallisen työllisyyden ja asianomaisen talouden alan tuotannon tila; näitä kriisejä voidaan pitää irtisanomisen oikeuttavina olosuhteina.

23 Direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 ja 3 kohta merkitsevät Italian tasavallan mukaan kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädettyihin takeisiin kohdistuvaa poikkeusta, jota voidaan soveltaa yrityksen sellaisessa kriisitilanteessa, jota tarkoitetaan laissa nro 675/1977, koska yrityksen kyseisessä laissa tarkoitetun kriisitilan toteaminen edellyttää sitä, että kyseinen yritys on maksukyvytön.

24 Italian tasavalta toteaa, että direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa, joka koskee luovuttajan osalta aloitettua maksukyvyttömyysmenettelyä ”riippumatta siitä, onko kyseinen menettely aloitettu luovuttajan varojen selvittämiseksi”, sovelletaan kriisitilan toteamista koskevaan menettelyyn. Italian tasavalta huomauttaa, että vaikka direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklaa sovelletaan, edellä mainitussa säännöksessä säädetään tuntuvasta poikkeuksesta, joka direktiivin 2001/23 3 artiklan 1 kohdan säännöksistä huolimatta sallii sen, ettei niitä velvollisuuksia, joita luovuttajalla on työntekijöihin nähden, siirretä luovutuksensaajalle, sillä edellytyksellä, että tämä menettely merkitsee vähintään sentasoista suojaa, josta säädetään direktiivissä 80/987, sellaisena kuin se on muutettuna asiakirjalla Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tarkoitettujen tilanteiden osalta. CIGS:n menettely on kestoltaan pitempi, ja sen tarkoituksena on lain nro 428/1990 47 §:n 6 momentin mukaisesti antaa luovutuksensaajan työhönoton suhteen etusija ylimääräiselle henkilöstölle muihin työnhakijoihin nähden sellaisten työhönottojen osalta, jotka toteutetaan yrityksen luovutusta seuraavan vuoden kuluessa.

25 Italian tasavalta toteaa myös, että vastaavasti direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohta, johon sisältyvä viittaus mainitun 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaan merkitsee sitä, että siinä sallitaan työntekijöiden työehtojen muuttaminen työllisyysmahdollisuuksien turvaamiseksi varmistamalla yrityksen säilyminen vakavien taloudellisten vaikeuksien tapauksessa, merkitsee erityistä poikkeusta, joka kohdistuu direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa – jossa säädetään työehtojen pitämisestä voimassa vähintään vuoden ajan – säädettyyn takeeseen. Lain nro 428/1990 47 §:n 5 momentissa säädetään menettelystä, joka on kaikilta osin yhteensopiva sen menettelyn kanssa, joka on tarpeen direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun poikkeuksen soveltamiseksi. Italian hallitus toteaa tältä osin, että vakavien taloudellisten vaikeuksien olemassaoloa koskevan ilmoituksen antavat viranomaiset, työllisyysmahdollisuuksien säilyttämistä vaaditaan, luovutuksensaajan, luovuttajan ja työntekijöiden edustajien välinen sopimus on tarpeen ja luovutusta on mahdollista oikeudellisesti valvoa, koska jos säädettyä menettelyä ei noudateta muun muassa sopimuksen tekemisen osalta, osapuolilla on oikeus saattaa asiansa toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

26 Italian tasavalta toteaa lopuksi, että direktiivin 2001/23 sellainen tulkinta, joka johtaa siihen, että luovuttajaa estetään pitämästä palveluksessaan yrityksen ylimääräisiä työntekijöitä, saattaa olla työntekijöiden kannalta epäedullisempi, koska luovutuksensaajaehdokas saattaa päätyä siihen, ettei se hanki yritystä itselleen, jos sen on pidettävä palveluksessaan luovutetun yrityksen ylimääräinen henkilöstö, tai sitten nämä työntekijät irtisanotaan ja he menettävät edut, jotka he mahdollisesti olisivat saaneet, jos heidän luovuttajan kanssa olevat työsuhteensa olisivat jatkuneet.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

27 Aluksi on todettava, ettei Italian tasavalta kiistä sitä, että koska lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentilla suljetaan pois siviililain 2112 §:n soveltaminen, ensiksi mainituilla säännöksillä evätään sellaisilta yrityksen luovutuksen yhteydessä siirtyneiltä työntekijöiltä, jotka on hyväksytty CIGS:n järjestelmään, tässä kanteessa tarkoitettuja takeita tilanteessa, jossa yrityksen todetaan olevan kriisitilassa. Kyseinen jäsenvaltio väittää kuitenkin, että mainittu poissulkeminen on yhteensopivaa direktiivin 2001/23 kanssa, koska ensinnäkin kyseisen direktiivin 3 artiklan 4 kohdassa säädetään valinnaisesta takeesta ja koska toiseksi direktiivissä sallitaan nimenomaisesti poikkeaminen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ja 3 kohdassa ja 4 artiklassa tarkoitetuista sitovista takeista.

28 Näin ollen on ensiksi tarkistettava, säädetäänkö direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdassa sellaisesta valinnaisesta takeesta, jonka poissulkeminen lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentilla voidaan perustella.

29 Tältä osin on todettava, että direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdassa säädetään poikkeuksesta, joka koskee saman 3 artiklan 1 ja 3 kohdan soveltamista; viimeksi mainituissa säännöksissä asetetaan luovutuksensaajalle velvollisuus pitää vähintään vuoden ajan voimassa sellaiset luovuttajan oikeudet ja velvoitteet, jotka johtuvat työsopimuksesta tai työsuhteesta, ja työehtosopimuksessa sovitut työehdot, kunnes työehtosopimus kumotaan tai sen voimassaolo päättyy taikka uusi työehtosopimus tulee voimaan tai sitä aletaan soveltaa.

30 Kyseinen poikkeus koskee työntekijöiden oikeuksia jäsenvaltion lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuulumattomiin, yhtiön tai saman toimialan yhtiöiden yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisiin vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-etuuksiin. Lisäksi on todettava, että kun otetaan huomioon mainitun direktiivin yleinen tavoite eli työntekijöiden oikeuksien turvaaminen yrityksen luovutuksen yhteydessä, mainittua poikkeusta on tulkittava suppeasti (ks. vastaavasti asia C-164/00, Beckmann, tuomio 4.6.2002, Kok., s. I-4893, 29 kohta).

31 Lisäksi on todettava, että direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan b alakohdassa edellytetään sitä, että vaikka jäsenvaltiot soveltavat kyseistä poikkeusta, niiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet työntekijöiden etujen turvaamiseksi siltä osin kuin on kyse heidän välittömistä tai tulevista oikeuksistaan saman säännöksen a alakohdassa tarkoitettujen lisäeläkejärjestelmien mukaisiin vanhuus- ja perhe-etuuksiin.

32 Tästä seuraa, että vaikka oletettaisiin, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentista seuraava sellaisen velvoitteen poissulkeminen, joka koskee lisäeläkejärjestelmien mukaisten vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-etuuksien siirtoa, on direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukainen, on kuitenkin todettava, että Italian tasavallan väitteet, joiden mukaan se, että siirtyviin työntekijöihin ei yrityksen ollessa kriisitilassa sovelleta siviililain 2112 §:ää, olisi direktiivin 2001/23 3 artiklan

4 kohdan mukaista, perustuu virheelliseen ja puutteelliseen tulkintaan mainitusta 3 artiklan 4 kohdasta. Yhtäältä on nimittäin todettava, että työntekijöiden oikeuksien siirtoa koskevan velvollisuuden ulkopuolelle voidaan jättää ainoastaan sellaiset lakisääteisiin sosiaaliturvajärjestelmiin kuulumattomat etuudet, jotka on lueteltu tyhjentävästi direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan a alakohdassa. Toisaalta silloin, kun poiketaan siirtoa koskevasta velvollisuudesta, jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet turvatakseen työntekijöiden edut mainitun direktiivin 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaisesti siltä osin kuin on kyse heidän oikeuksistaan 3 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen lisäeläkejärjestelmien mukaisiin vanhuusetuuksiin, mitä Italian tasavalta ei millään tavalla osoita.

33 Näin ollen Italian tasavallan väitteitä siitä, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentti olisivat direktiivin 2001/23 3 artiklan 4 kohdan mukaisia, ei voida hyväksyä.

34 Toiseksi on tarkistettava, onko se, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentilla suljetaan pois direktiivin 2001/23 3 artiklan 1 ja 3 kohdan ja 4 artiklan soveltaminen, direktiivin säännösten mukaista niiltä osin kuin direktiivissä säädettäisiin nimenomaisesti sellaisista poikkeuksista, jotka kohdistuvat direktiivissä säädettyihin pakollisiin takeisiin.

35 Niiltä osin kuin on ensinnäkin kyse Italian tasavallan väitteestä, jonka mukaan direktiivin 2001/23 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut perusteet, joilla voidaan oikeuttaa irtisanominen yrityksen luovutuksen tapauksessa, täyttyvät sellaisissa erityisissä tapauksissa, joissa on kyse lain nro 675/1977 2 §:n 5 momentin c kohdassa tarkoitetusta yrityksen kriisitilasta, on muistettava, että direktiivin 2001/23 4 artiklan 1 kohdassa taataan työntekijöiden oikeuksien suoja suhteessa niin luovuttajaan kuin luovutuksensaajaankin sellaista irtisanomista vastaan, jota perustellaan pelkästään luovutuksella, mutta ei estetä irtisanomisia työvoiman muutoksiin johtavista taloudellisista, teknisistä tai organisatorisista syistä.

36 On kuitenkin todettava, että se, että yrityksen todetaan olevan laissa nro 675/1977 tarkoitetussa kriisitilassa, ei välttämättä ja järjestelmällisesti johda direktiivin 2001/23 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin työvoiman muutoksiin. Lisäksi on todettava, että irtisanomisen oikeuttavia perusteita voidaan kyseessä olevien Italian lainsäädännön säännösten mukaisesti soveltaa vain yrityksen kriisitilaan liittyvissä erityisissä tapauksissa, minkä Italian tasavalta itse myöntää. Näin ollen yrityksen kriisitilan toteamista koskevaa menettelyä ei välttämättä ja järjestelmällisesti voida pitää direktiivin 2001/23 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna työvoiman muutoksiin johtavana taloudellisena, teknisenä tai organisatorisena syynä.

37 Niiltä osin kuin on toiseksi kyse Italian tasavallan väitteestä, joka liittyy siihen, että direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetty poikkeus olisi sovellettavissa sellaiseen kriisitilan toteamista koskevaan menettelyyn, jota tarkoitetaan lain nro 428/1990 47 §:n 6 momentissa, tämän direktiivin säännöksen sanamuodosta ilmenee, että kun direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklaa sovelletaan luovutukseen, joka toteutetaan luovuttajaa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aikana, kun tämä menettely toteutetaan toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa, jäsenvaltiot voivat mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdasta riippumatta säätää, että luovuttajan velvoitteet eivät siirry luovutuksensaajalle, edellyttäen, että mainitun 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät.

38 Direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa annetaan näin ollen jäsenvaltioille mahdollisuus olla tietyin edellytyksin soveltamatta tiettyjä mainitun direktiivin 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuja takeita yrityksen luovutukseen, kunhan maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu ja kunhan sitä toteutetaan toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa. Yhteisöjen tuomioistuin on ennakkoratkaisumenettelyssä, joka koski sitä, voitiinko työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14.2.1977 annettua neuvoston direktiiviä 77/187/ETY (EYVL L 61, s. 26), joka edelsi direktiiviä 2001/23, soveltaa sellaisen yrityksen luovutukseen, joka oli kriisitilan toteamista koskevan menettelyn kohteena, todennut, että mainitun menettelyn tarkoituksena on yrityksen toiminnan jatkamisen edistäminen, jotta yritys elpyisi, ettei siihen sisälly minkäänlaista tuomioistuimen harjoittamaa valvontaa tai yritysvarallisuuden hallinnointiin liittyvää toimenpidettä eikä sen osalta ole säädetty minkäänlaisesta maksujen lykkäämisestä (em. asia Spano ym., tuomion 28 ja 29 kohta). Lisäksi on todettava, että CIPI tyytyy ainoastaan toteamaan yrityksen kriisitilan ja että

tämä toteaminen mahdollistaa sen, että CIGS ottaa tilapäisesti vastattavakseen kokonaan tai osaksi asianomaisen yrityksen työntekijöiden palkat.

39 Edellä esitettyjen näkökohtien valossa voidaan todeta, ettei yrityksen kriisitilan toteamista koskevalla menettelyllä voida katsoa olevan samankaltaista päämäärää kuin direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetulla maksukyvyttömyysmenettelyllä, eikä sitä toteuteta toimivaltaisen viranomaisen valvonnassa samassa artiklassa tarkoitetulla tavalla.

40 Näin ollen direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamista koskevat edellytykset eivät täyty sen menettelyn osalta, joka on tämän jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn kohteena, eivätkä Italian tasavallan tältä osin esittämät väitteet voi menestyä.

41 Lisäksi on todettava, että vaikka oletettaisiin, että direktiivin 2001/23 5 artiklan 2 kohdan a alakohtaa voitaisiin Italian tasavallan esittämällä tavalla soveltaa kriisitilan toteamista koskevaan menettelyyn, kyseisen säännöksen peruslähtökohtana on kuitenkin direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklan soveltaminen. Lain nro 428/1990 47 §:n 6 momentissa säädetään sitä vastoin kyseisten säännösten poissulkemisesta.

42 Tätä tulkintaa tukee lisäksi direktiivin 2001/23 edellä mainitun 5 artiklan rakenteellinen tarkastelu. Silloin, kun yhteisön lainsäätäjä on halunnut sulkea pois direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklan soveltamisen, se on säätänyt siitä nimenomaisesti, mikä ilmenee jo kyseisen direktiivin 5 artiklan 1 kohdan sanamuodostakin, jonka mukaan 3 ja 4 artiklaa ei sovelleta – jolleivät jäsenvaltiot toisin säädä – sellaisen yrityksen luovutukseen, jossa on aloitettu luovuttajaa koskeva konkurssimenettely tai muu samankaltainen maksukyvyttömyysmenettely luovuttajan varojen selvittämiseksi.

43 Niiltä osin kuin on kolmanneksi kyse Italian tasavallan väitteestä, jonka mukaan lain nro 428/1990 47 §:n 5 momentti olisi yhteensopiva direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohdan kanssa, on todettava, että kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että työehtoja voidaan muuttaa saman säännöksen 2 kohdan b alakohdan mukaisesti yrityksen luovutuksen yhteydessä silloin, kun luovuttaja on vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa, edellyttäen että toimivaltainen viranomainen on antanut kyseisestä tilasta ilmoituksen ja että sitä on mahdollista oikeudellisesti valvoa.

44 Tästä seuraa, että jos oletetaan, että sellaisen yrityksen, jonka on todettu olevan kriisitilassa, voidaan katsoa olevan vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa, direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää, että työehtoja voidaan muuttaa työllisyysmahdollisuuksien turvaamiseksi varmistamalla yrityksen toiminnan säilyminen, viemättä kuitenkaan työntekijöiltä niitä oikeuksia, jotka heille taataan direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklalla.

45 On kuitenkin kiistatonta, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 momentilla työntekijöiltä viedään tilanteessa, jossa on kyse kriisitilassa olevan yrityksen luovutuksesta, selvästi ja yksiselitteisesti direktiivin 2001/23 3 ja 4 artiklassa säädetyt takeet, eikä siinä näin ollen tyydytä ainoastaan muuttamaan työehtoja direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohdassa sallitulla tavalla.

46 Toisin kuin Italian tasavalta väittää, työehtojen muuttaminen direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohdan perusteella ei voi merkitä erityistä poikkeusta siihen takeeseen, josta säädetään mainitun direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa, jonka mukaan työehtosopimuksessa sovitut työehdot on pidettävä voimassa vähintään vuoden ajan luovutuksesta. Koska direktiivin 2001/23 sääntöjä on pidettävä pakottavina siten, ettei niistä saada poiketa työntekijöiden kannalta epäedullisempaan suuntaan, sellaiset oikeudet ja velvollisuudet, joita luovuttajalla on luovutushetkellä voimassa olevan työehtosopimuksen perusteella, siirtyvät nimittäin enemmittä toimitta luovuttajalta luovutuksensaajalle pelkästään yrityksen luovutuksen perusteella (ks. asia C-499/04, Werhof, tuomio 9.3.2006, Kok., s. I-2397, 26 ja 27 kohta). Tästä seuraa, että direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohdassa sallittu työehtojen muuttaminen edellyttää sitä, että työntekijöiden oikeuksien siirtyminen luovutuksensaajalle on jo tapahtunut.

47 Direktiivin 2001/23 5 artiklan 3 kohdan soveltamisen edellytyksenä on lisäksi se, että kyseistä menettelyä on mahdollista oikeudellisesti valvoa. Italian tasavalta on todennut tältä osin, että osapuolilla on mahdollisuus saattaa asia toimivaltaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi, jos säädettyä menettelyä ei ole noudatettu. Tämän oikeuden ei voida katsoa merkitsevän mainitussa artiklassa tarkoitettua oikeudellista valvontaa, koska kyseisessä artiklassa edellytetään sitä, että toimivaltainen tuomioistuin jatkuvasti valvoo yritystä, jonka on todettu olevan vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa.

48 Italian hallitus on myös väittänyt, että direktiivin 2001/23 sellainen tulkinta, joka johtaa siihen, että luovuttajaa estetään pitämästä palveluksessaan yrityksen ylimääräisiä työntekijöitä, saattaa olla työntekijöiden kannalta epäedullisempi, ja tältä osin on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut, ettei voida ajatella, että lain nro 428/1990 47 §:n 5 momentin kaltainen säännös, jonka seurauksena yrityksen työntekijöiltä viedään direktiivissä heille annettua suojaa, olisi direktiivin 8 artiklassa tarkoitettu työntekijöille edullisempi säännös (ks. em. asia Spano ym., tuomion 33 kohta).

49 Tästä seuraa, ettei Italian tasavallan väitteitä, joiden mukaan lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentilla toteutettu direktiivin 2001/23 3 artiklan 1 ja 3 kohdassa ja 4 artiklassa tarkoitettujen takeiden poissulkeminen olisi direktiivin mukaista, voida hyväksyä.

50 Edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen komission kannetta on pidettävä perusteltuna.

51 Näin ollen on todettava, että Italian tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 2001/23 mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa lain nro 428/1990 47 §:n 5 ja 6 momentin säännökset lain nro 675/1977 2 §:n 5 momentin c kohdassa tarkoitetun ”kriisitilan” osalta sillä tavalla, ettei sellaisia oikeuksia, jotka työntekijöille tunnustetaan direktiivin 2001/23 3 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa ja 4 artiklassa, taata sellaisen yrityksen luovutuksen yhteydessä, jonka on todettu olevan kriisitilassa.

Oikeudenkäyntikulut

52 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Italian tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Italian tasavalta ei ole noudattanut työntekijöiden oikeuksien turvaamista yrityksen tai liikkeen taikka yritys- tai liiketoiminnan osan luovutuksen yhteydessä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 12.3.2001 annetun neuvoston direktiivin 2001/23/EY mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa 29.12.1990 annetun lain nro 428 47 §:n 5 ja 6 momentin säännökset 12.8.1977 annetun lain nro 675 2 §:n 5 momentin c kohdassa tarkoitetun ”kriisitilan” osalta sillä tavalla, ettei sellaisia oikeuksia, jotka työntekijöille tunnustetaan direktiivin 2001/23 3 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa ja 4 artiklassa, taata sellaisen yrityksen luovutuksen yhteydessä, jonka on todettu olevan kriisitilassa.

2) Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset